

המסריעה למרגל נאצי להעביר מימצאיו ליד הגסטאפו. זאת, תוך כדי כך שאגשי הלהקה מתחזים כנאצים חיים, ומשחקים במציאות תפקידים שנאסר עליהם לגלם על הכמה. למן הרגע הראשון מתבלבל בסרט הגבול שבין המציאות לבמה, והצופה תמה לא פעם אם הוא ניצב לפני מציאות או הצגה.

המנוולוג היהודי. בסצינה הראשונה, למשל, רואים קצין נאצי הוקר ילד ומפתה אותו שילשין על אביו. לחדר בגנסי היטלר, כולם קמים על רגליהם, מרימים ידיים ומכריזים: "הייל היטלר!" ואילו היטלר משיב: "יחי אני!" ואז נשמע קול המבקש מכולם להפסיק. מסתבר שמדובר בחזרה על הצגה, והבמאי מתלונן שהיטלר אינו אמין די הצורך. הוא צריך להראות כמו בתמונה על הקיר, קובל הבמאי. "אבל זו התמונה שלי", משיב השחקן. "אז גם התמונה אינה אמין", קובע הבמאי. כדי להוכיח שאין זה כך, יוצא השחקן בתלבושת מלאה לרחוב. המוניה מצטופפים סביבו. האומנם הגיע היטלר לווארשה עוד לפני פרוץ המלחמה? וזו מתקרב ילד אל האיש בעל השפם הקטן, ומבקש: "שמו של היטלר שצריך לגלם את היטלר." זהו, בכל פעם שנדמה כאילו מדובר בהצגה, מסתבר שזו מציאות.

מה שעשנו לשקפיר עושים ל- פולין. אבל מעבר למילחמה, לנאצים או לכיבוש, לוביטש נשאר לוביטש - סאטיריקן שדרש, כדברי זיילדר "שכל סצינה תגלגל את הצופים מצחקק" הוא מפור הברקות ביד רחבה לכל אורך הסרט. "מה שבעל אינו יודע, לא מוזק לאשתו", אומרת מלבישה לגבירתה השחקנית, ה- מפלרטטת מאחורי גבו של בעלה עם טייס צעיר ונאה. "מה שהוא עשה להקספיר אז, אנו עושים לפולין היום", קובע קולנוע נאצי, הנשאל לדעתו על שחקן שראה על הבמה לפני המלחמה. וכאשר מישוה מציג השחקנית הראשית לשמש כמרגלת לטובת הנאצים, היא משיבה: "גילמת' פעם מר- גלת על הבמה", "האין זה מרתק?" מתלהב המציע. "אמנם כן", משיבה השחקנית. "בסצינה האחרונה הוציאו אותי להורג". לוביטש, שהאשים תמיד את חבריו למיקצוע בעריכה עצלנית, מדגל כאן קדרי מה בסיפור, כשהצופה נאלץ לדהור אחריה, ולהשלים לעצמו אותן הסצנות שלוביטש לא סיים משום שהן גיראו לו מובנות מאלהן. דמיותיו של לוביטש לעולם אינן מצהירות על כוונתן לעשות משהו. הן פשוט עושות זאת, ולכן סרטיו הם בדרך- כלל סידרה של אירועים אשר דימונו של הצופה חייב לקשור לעלילה מגובשת ורצו- פה. מי שיעז לומר כי מצא תמונה אחת מיותרת בסרט של לוביטש, הוא שקרו". מכריו פרנסואה טריפו.

השחקנים המבריקים. להשלמת התמונה, יש להזכיר בקודה זו את השחקנים. ג'ק בני לא עשה אומנם מעולם קאריירה גדולה בקולנוע, אבל היה אחד הקומיקאים המפורסמים ביותר של הרדיו האמריקאי ומי יודע, עם במאי כמו לר ביטש, או לי היה כובש גם את מסך-הכסף. כאן, בדמות שחקן שחצן אבל אמין, אוהב את מולדתו כימעט כמו את אשתו, ואת אשתו כימעט כמו את עצמו, הוא מוצץ את הלשד מכל הברקה שבתסריט. מולה, קארול לומבארד, הבלונדית ה- מטורפת שהיתה אולי הכישרונית שבקומדי- קאיות של הוליווד בשנות ה-30, ואשר נהרגה בתאונת-מטוס עוד לפני שיצא ה- סרט לאור (משום כך בוטל הרפליקה ב- סרט שבה שאל בני את לומבארד: "מה כבר יכול לקרות במטוס?"). הקסם וה- כישרון של שחקנית זו לא מצאו להם עד היום את ורע. דברים דומים אפשר לומר על כל שחקני-המישנה בסרט זה, שה- כימיה המיוחדת של לוביטש הדביקה כנר- אה את כולם.

ולאן מובילה כל ההרהר המטרופה הזאת של להיות או לא להיות? אצל לוביטש, כמוכן - חזרה אל הבמה. השחקן ניצב שוב מול הקהל, והרפליקה האחרונה שכחה בעצם את המלחמה ואת הנאצים. האומנם? השחקן שעל הבמה מסיים במילים: "היות או לא להיות?" נכון שזה מצחיק. אך אין ספק שמילחמת העולם השנייה אינה נושא מצחיק, האומנם מותר להקל בה רגש? והי שאלה שכל אחד יטטרך להשיב עליה לעצמו. תשובתו של לוביטש נמצאת על המסך, ומי שרוצה יכול אפילו למצוא בה את הצחוק, שהוא הדרך היחידה להתגבר על זועזוע שהן מעל ומעבר לבינת האדם.

סרטן לאיחוד הנוישפחה

אני רק אשה (סטודיו, תל-אביב, צרפת) - יש כאן חומר לתריסר סרטים לפחות, שאת כולם עשו כבר קודם, בצורה מוצלחת הרבה יותר.

גיבורת הסרט (אני ז'ירארדו) היא אשה-רופאה העומדת בראש מחלקה בבית-חולים מודרני. בתוקף תפקידה היא מטפלת באחרים בהבנה רבה, עד שמסתבר לה כי נמנעה בעצמה ממחלה ממארת. אבל זה רק חלק אחד של הסיפור. הגיבורה היא גם אשה משוחררת שהסכימה, לפני שנים, יחד עם בעלה, שלכל אחד מהם מותר לנהוג חירות מינית מוחלטת. "איזה מין עולם זה, אם אשה אינה יכולה להתרומם מזמן להנאתה!" היא קובלת, כש- שואלים אותה, באחד הבקרים, היכן היתה כל הלילה. אחר-כך יש בעייה עם הילדים. הבן, הצופה באמו המת- אמבטת בעירום, מתקשה לציור יחסים עם המין הנגדי, ודורש תשומת-לב מהורים העוסקים מדי בשגרה היומית. כל זה נפתר, בשעה טובה, כשהגברת נופלת למישכב (עובדה ברורה למן הרגע הראשון, לפי ההדגשה על מיספר הסיגירות שהיא מעשנת, והשיעורים המתלווים אליהן). המחלה שבה ומאחדת את הבעל, את האשה ואת הילדים,

סינדרלה והסוציאליזם

צליכי חצות (אסתר, תל-אביב, אנגליה) - סרט זה ממלא פונק-ציה שהיתה פעם חיונית לקיום

הקולנוע: המצאת עולם בידיוני שאמור להשכיח, לשעי- תיים, את המציאות העגומה. וזה בדיוק מה שעושה הבמאי בריאן פורבס, בנטלו את אגדת סינדרלה, אותה הוא מגיש בכמה שיפוצים קלים על רקע תיפאורות מהוד- רות, תילבושות-פאר ונופים מהריבים. דיאלוגים הומוריס- טיים, פיזמונים קלילים וקמצוץ של ביקורת חברתית, משלימים את התמונה. הסיפור כולו ממוקם במדינת אאופוריה (פירוש ה- מילה בעיברית: תחושת-הנאה עילאת), ופורבס העביר את מרכז-הכובד שלו לחצר-המלוכה, המאוכלס במלכים, נסיכים, יועצים ושרים שיצאו כאילו כולם מתוך דפי עליסה בארץ-הפלאות. הם מהווים את המטרה לחיצי- הביקורת הצנועים, אולי משום שהטיכסיות, היוחסין ו- הבדלנות של האצולה אינם נושאים המסעירים היום איש (עובדה: הסרט הוצג לפני מישפחת המלוכה הבריטית, שנהנתה ממנו מאד). ואשר לעימות של שיקולי מדינה עם שיקולי חלב, הוא הלך מן העולם יחד עם השושלת החאבסבורגית.

אבל כל זה אינו חשוב. העיקר שבמשך שעתים יכול הצופה לשטוף את עיניו במראות-פלא של ארץ אגדית,

הרפתקות באולפן דיסני

אי בפטיגת העולם (חן, תל-אביב, ארצות-הברית) - יש אני דות ילדים משובבות נפש (ראה

צילוי חצות), ויש אגדות שמוטב שלא להרהר בהן פעמיים, שמה יתחשף כל הסכנה שבהן. תוצר חדש זה של אולפני וולט דיסני שייך לסוג השני.

המעשה, במקור, יכול להזכיר כל ספר של ז'ול ורן. לורד אנגלי יוצא בחברת הוקר-קוטב לחפש אחר בנו שהלך לאיבוד אישם בשלגי הצפון. המסע נערך באמצעות כדור- פורח ממונע, ובסופו מגיעים ל... כאן מסתיים ז'ול ורן ומתחיל גיימס הילטון. כי הלורד, החוקר וממציא הכדור- הפורח מגיעים בעצם לשאנגריילה (ארץ-הפלאים של ה- אפיק האבוד) של הצפון. כאן שוכנים ויקינגים ששרדו עוד מן הימים שלאחר גילוי יבשת אמריקה, וחקנאים מאד לשמירת. אורח-חיים, ומשום כך הם חוששים להניח לאלה המגיעים אל חופיהם לשוב לחיק העולם. בדרך יש גם תיזוכות למלוויל (הבן נעלם כשהוא מחפש את האי שבו באים הלווייתנים למות). תיזוכות למיתולוגיה ה- גרמנית (ליפחפייה התורנית קוראים פראה, כשמה של אלת הנעורים), ואפילו למלתעות, כאשר לווייתנים תוקפים את הגיבורים המנסים להימלט מגן-העדן הצפוני.

כל המעשייה הזאת מעוררת שאלות מסובכות למדי על יחסים בין תרבויות שונות, או על משמעות הקידמה, ומספקת לחן תשובות שדופות לחלוטין: האידיאל של הבן האובד הוא עדיין להשתלב, אחרי כל הרפתקותיו,

אני ז'ירארדו: להתרומם להנאתה

ומגרשת את המאהב. האהבה חוזרת לשכון בכל. ובכתובת האחרונה, מבשרים שאפילו הסרטן נרתע מפני איחוד-הלבבות והרופאה, בכוח-רצונה ממשיכה לעבוד במרץ.

צ'מברלין ומור: הנסיך המרדן

וליהנות מהופעת שחקנים השולטים במלאכתם בשלמות הראוייה להערצה. עידכון הסיפור, המדגיש את ההומור על חשבון הכספים, מקל על הזדהות עם הנעשה על הבד, ופיומני האחים שרמן, גם אם אינם שיא המקוריות, נעימים לאוזן ומוגשים בחיתוך זיבור שיכול לשמש תחליף לכל שיעור באנגלית.

ז'ק מרין: פרימיטיבי וחמוד, פרימיטיבי ורשע

בעולם-הכספים של אביו (הזכרות של עולם זה נשקפות מדיניות בעיתונות), וכל מי שאינו שייך לעולם זה הוא פרימיטיבי וחמוד, במיקרה הטוב, או פרימיטיבי ורשע, במיקרה הרע (ואז הוא ממילא מתחשל). מי שמוכן להיסחף בהרפתקות הדימוניות, המצול- מות היטב באולפן, מבלי להציץ במה שמתרחש מאחורי-ה- אולי ישבע נחת. אבל מוטב שיחזיר את ילדיו כי העולם מסובך קצת יותר מכפי שהוא נראה בסירטי דיסני.